

SONDAJUL DIN AȘEZAREA DE LA DRĂGUȘENI „LA OCOALE”, JUD. BOTOȘANI (1968)

N. ZAHARIA, EM. ZAHARIA și FILARET APROTOSOAIIE

IN ANUL 1968, cu ocazia săpăturilor efectuate de către locuitori într-o lutărie situată pe terenul gospodăriei C.A.P. Drăgușeni-Botoșani, în punctul denumit «La Ocoale», situat la 3 km nord de localitatea eponimă, au fost distruse două morminte de înhumăție, cuprinzând schelete însoțite de vase și obiecte de inventar funerar de la începutul epocii migrațiilor. Descoperirea fiind sesizată prin locuitorii care au făcut acele săpături, la intervenția Muzeului orașenesc din Săveni, s-a admis efectuarea unui mic sondaj care a dus la scoaterea la lumină a încă două morminte din aceeași perioadă, total deranjate din vechime, conchizându-se că în acel punct a existat un mic sector izolat și aproape cu totul distrus al unei necropole din secolul al IV-lea în legătură cu o așezare din aceeași vreme, a cărei existență era deja stabilită în imediata apropiere, pe dealul cu același nume¹.

Ulterior, extinzându-se cercetările de suprafață în jurul locului de descoperire a acelor morminte, s-a stabilit că așezarea corespunzătoare acoperea întreaga suprafață a promontoriului tabular, de formă patrulateră, cu înclinare uniformă către sud-vest, înspre pîriul Podriga. De pe suprafața cercetată sumar s-au cules resturi de vase aparținînd neoliticului dezvoltat (faza Cucuteni A—B), precum și perioada dintre secolele III—IV e.n., și cu oarecare probabilitate și de la începutul secolului al V-lea e.n.².

În urma acestor rezultate provizorii, Muzeul arheologic din orașul Săveni a obținut în anul 1970 încuviințarea efectuării în așezarea de pe acel platou «La Ocoale», a unui sondaj sub îndrumarea Institutului de istorie și arheologie din Iași³. Scopul acestui sondaj era de a se putea stabili dacă între mormintele dezvelite în tarlăua «La Ocoale» și așezarea corespunzătoare situată în imediata apropiere pe promontoriul dealului, ar exista vreun raport cronologic și eventual, dacă s-ar putea obține precizări stratigrafice necesare încadrării materialului arheologic corespunzător celor două faze de locuire de pe acest loc.

Săpătura a constatat din încadrarea sectorului vestic al suprafeței promontoriului prin trei șanțuri late de 1 m, dispuse pe trei din laturile unui patrulater, a căror lungime a variat între 53 și 70 m, cu scopul de a se preciza eventual limitele așezării, precum și intensitatea de locuire în cadrul celor două perioade de viațuire corespunzătoare neoliticului dezvoltat și începutului epocii migrațiilor (fig. 1, plan general).

Săpătura efectuată pe traseul șanțului I, care ocupă o poziție mai înaltă, deci într-un teren supus unei denudații mai active, a scos în evidență un sol cernoziomic caracteristic regi-

¹ Din colectivul acestui prim sondaj au făcut parte: N. Zaharia, Em. Zaharia și Aristotel Crișmaru.

² Cercetările de suprafață au fost executate de N. Zaharia și Aristotel Crișmaru în vederea stabilirii poziției și limitelor așezării.

³ Colectivul care a efectuat săpătura s-a compus din N. Zaharia, Em. Zaharia din partea Inst. de Istorie și arheologie „A. D. Xenopol” din Iași și Filaret Aprotosoaiie, directorul Muzeului din com. Săveni.

Degajându-se întreaga suprafață a locuinței neolitice (fig. 2, plan locuință), s-a stabilit că aceasta consta dintr-un strat gros de argilă arsă la roșu, așternut în mare parte, peste o construcție de lodbe de lemn, cu diametrul între 18–20 cm, despicate în lung și așezate cu suprafața plată direct pe sol, tehnică de construcție cunoscută și în alte așezări din Moldova din aceeași vreme⁵.

Fără a se putea preciza existența vreunui perete despărțitor în tot cuprinsul acestei platforme, nu se poate face nici o afirmație asupra existenței a două sau mai multe încăperi. Totuși, suprafața mai redusă pe care o are podina de lemn ne poate permite să presupunem că suprafața locuibilă era mai redusă, extinderea platformei putînd fi pusă pe seama pereților prăbușiți ai unor construcții anexe.

În colțul sud-vestic al locuinței, la 2,5 m distanță de marginea sudică, și la 1,5 m distanță față de marginea vestică a platformei s-a descoperit o vatră de foc în preajma căreia se afla o rîșniță realizată dintr-o lespede de piatră, însoțită de frecătorul respectiv.

În partea de nord-vest a locuinței neolitice, sub bucățile de lipituri de pereți arși și printre lipiturile platformei, au fost descoperite fragmente dintr-o strachină de formă tronconică, cu buza bine conturată și înclinată în afară, cu profilul peretelui puțin curbat spre exterior, prevăzută cu două proeminențe perforate orizontal. Exteriorul pictat pe umăr cu trei benzi orizontale, trase cu roșu, iar pe buză tot cu roșu de culoare mai închisă, s-au rezervat semiove largi, cruate din fondul alb-gălbui al vasului, intercalate cu grupe de benzi scurte liniare, dispuse vertical, avînd un roșu mai deschis la culoare. Partea interioară este ornamentată cu dungi roșii (fig. 3/7,9). Au putut fi întregite și resturi aparținînd unui capac în formă de „cască suedeză” caracteristic pentru faza *Cucuteni* A–B, cu urme de pictură în benzi liniare roșii (fig. 5/4). Un vas afectînd forma unei amfore de mărime mijlocie, cu umărul dublu boltit, prevăzut cu două protuberanțe perforate vertical, căruia îi lipsește buza (fig. 4/3) este lucrat din pastă cărămizie, fără urme de pictură. Un vas de dimensiuni mari, avînd forma unui crater, umărul scund, buza puțin trasă în afară, prevăzut pe umăr cu două protuberanțe, erau perforate orizontal și plasate pe umăr. Vasul este pictat în negru-brun și roșu pe un fond alb-gălbui (fig. 3/9). În aceeași manieră de semiove cruate și benzi liniare ca și vasul din fig. 3/7, precum și alte fragmente de vase pictate, caracteristice culturii cucuteniene din faza A–B, sînt întîlnite aici (fig. 3/1–2, 4–6)⁶.

Inventarul descoperit în aceleași condițiuni se completează cu două topoare plate lucrate din rocă gresoasă (fig. 7/5–6); citeva lame (fig. 7/1–2) și un percutor de silex (fig. 7/3); un vîrf de săgeată lucrat din silex într-o tehnică superioară de desprindere așchiară bifacială (fig. 7/4); un număr însemnat de cocloașe ovoide de lut ars (fig. 5/3)⁷, precum și 5 figurine antropomorfe dintre care unele pictate (fig. 3/8; 6/3) și zoomorfe (fig. 6/1–2).

Cîteva resturi de vase, puține din punct de vedere numeric reprezintă ceramica denumită în mod obișnuit „Cucuteni C” (fig. 5/1). O poziție nesigură din punct de vedere stratigrafic o au două fusaiole de argilă (fig. 5/7–8), care au fost descoperite în stratul de sol ce acoperea platforma de lut ars a locuinței neolitice.

⁵ *Ibidem*, p. 27 și urm.; pentru tehnica decorului de vase din această fază culturală.

⁶ Aspectul resturilor ceramice este cel cunoscut și în celelalte așezări din aceeași vreme, mai bine cunoscute în nordul Moldovei, la Cucuteni. H. Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau*, Berlin-Leipzig, 1932; la Corlăteni, SCIV, 1, 1950, 2, p. 69 și urm.; la Văleni-Neamț, H. Dumitrescu, *Cercetări arheologice la Văleni (jud. Neamț)*, SCIV, 2, 1951, 1, p. 19 și urm.; la Trăian, II.

Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, Materiale, 7, 1961, p. 91 și urm. precum și alte puncte necercetate încă sistematic.

⁷ Cocloașe din lut asemănătoare, sferice sau ovoide, au fost descoperite și în faza culturală Cucuteni A la Bogonos — Dealul Mijloc și la Spinoasa, vezi N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița și Em. Zaharia, *Așezări din Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 217.

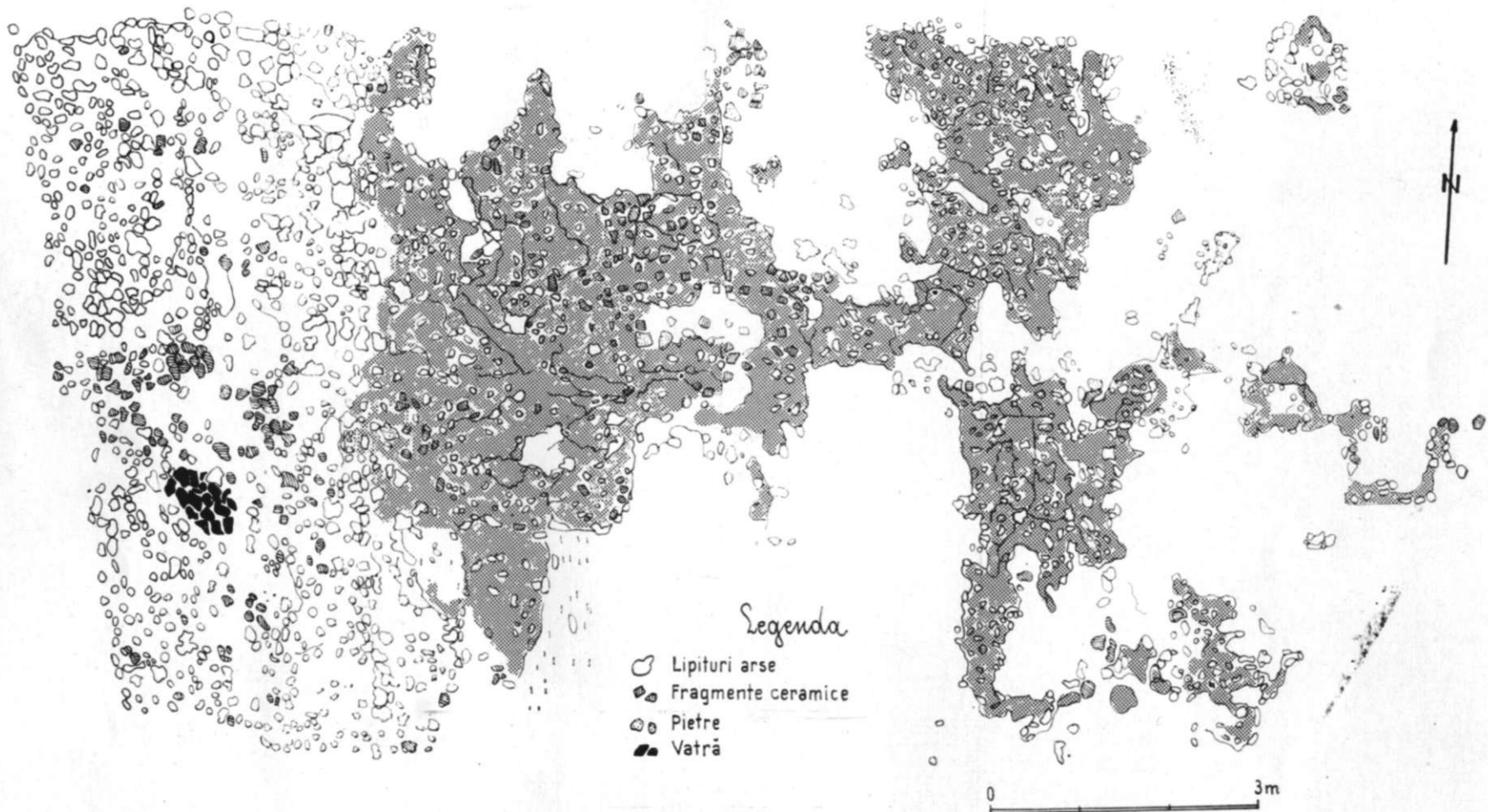

Fig. 2. — Planul platformei locuinței neolitice L. 1.

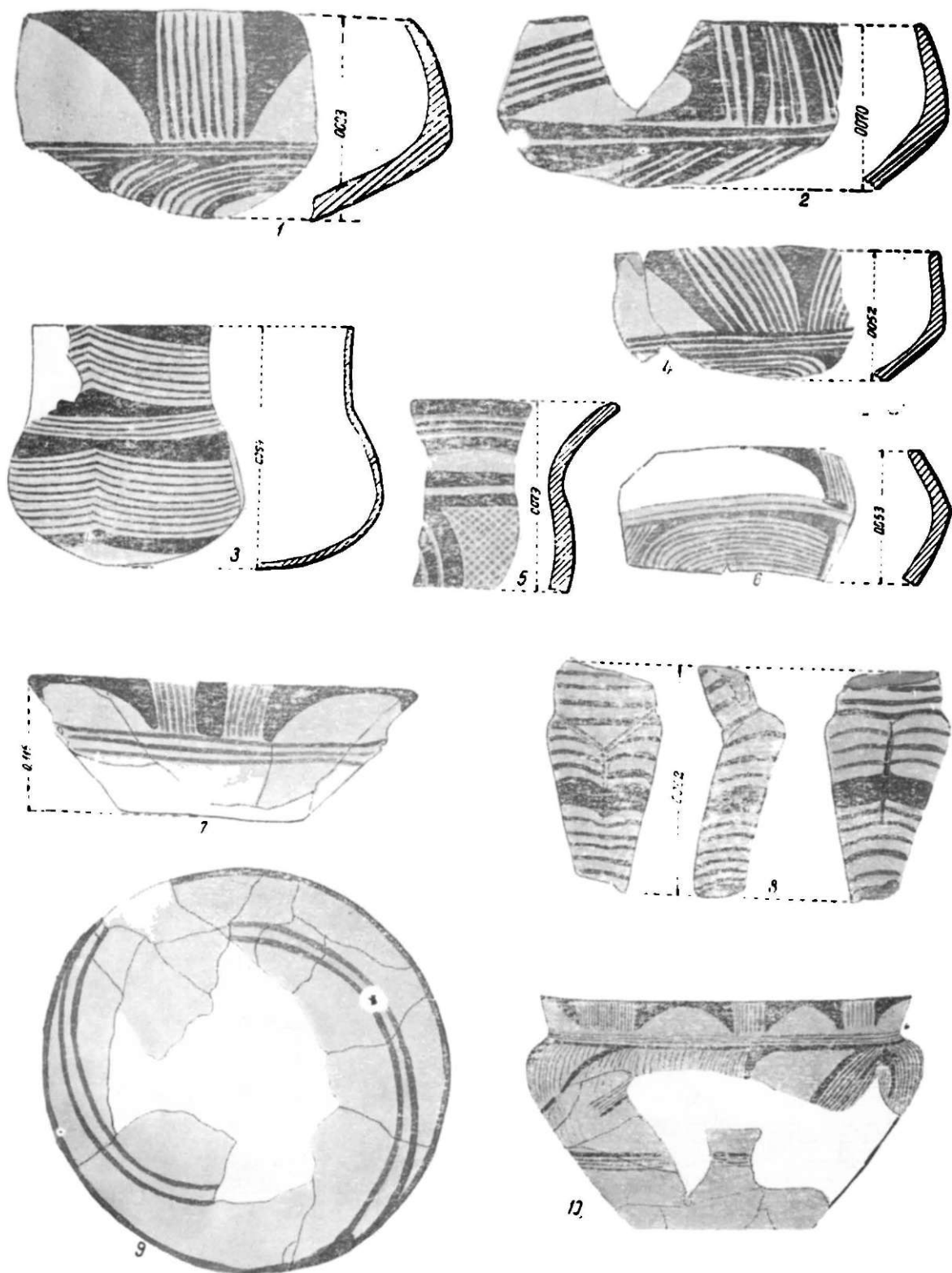

Fig. 3. — 1-2, 4-6, 9-10, vase întregi și fragmentare din faza Cucuteni A-B descoperite în locuința nr. 1; 3, pahar pictat din locuința nr. 3; 8, figurină antropomorfă pictată.

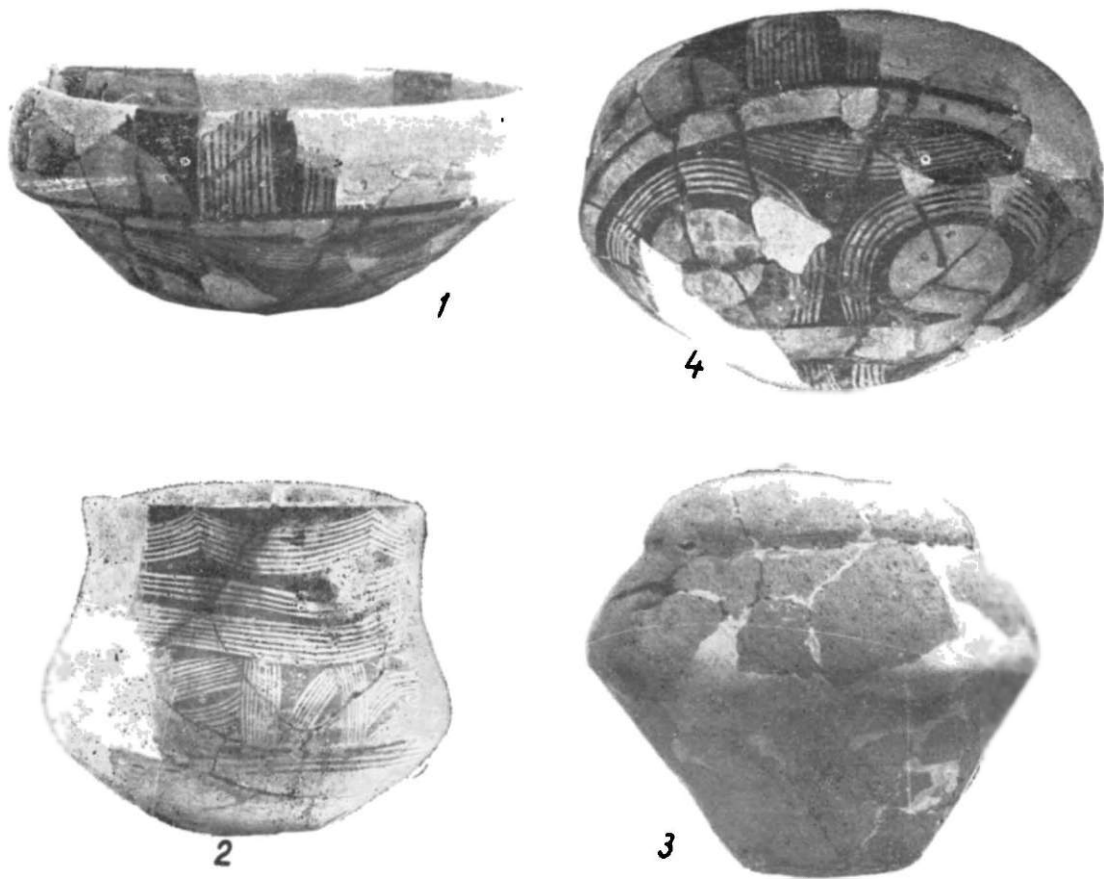

Fig. 4. 1, 3-4, vase neolitice, cu și fără pictură, din locuința nr. 1; 2, vas din locuința nr. 3.

conică cu decor de puncte adâncite (fig. 8/9), un fragment de vas miniatural (fig. 10/4) și o gresie plată cu urme de decor adâncit (fig. 10/10), probabil un tipar.

În vederea unei orientări mai precise asupra puterii de populare a mediului fizic înconjurător s-a cercetat în amănunt promontoriul tabular al dealului denumit «Tarlaua Căldarea» zis și «Chițanca».

O cercetare de suprafață efectuată în acest loc a avut drept rezultat stabilirea a numeroase cenușare cu resturi arheologice de la sfârșitul epocii bronzului (faza Noua), precum și a unui mare număr de fragmente ceramice aparținând perioadei de la începutul migrațiilor.

Dată fiind mica distanță (300—400 m) dintre acest punct și așezarea de «La Ocoale», se pot presupune strânse relații în spațiu și timp, între cele două așezări.

Ulterior, locuitorul Luca I. Dumitru din com. Drăgușeni, ne-a prezentat un denar roman purtând efigia împăratului Traian, monedă care a fost găsită de el în timpul lucrului pe «Tarlaua Căldarea».

Din cele expuse rezultă că prin sondajul din așezarea de pe dealul «La Ocoale» din com. Drăgușeni (jud. Botoșani), s-a precizat existența pe acel loc a două faze de locuire, una din neolitic dezvoltat (faza *Cuculeni* A—B) și cea de a doua, suprapusă, datînd din perioada de la începutul migrațiilor, cu o documentare arheologică între secolele III și IV e.n. și probabil cu o prelungire pînă la începutul secolului al V-lea e.n.

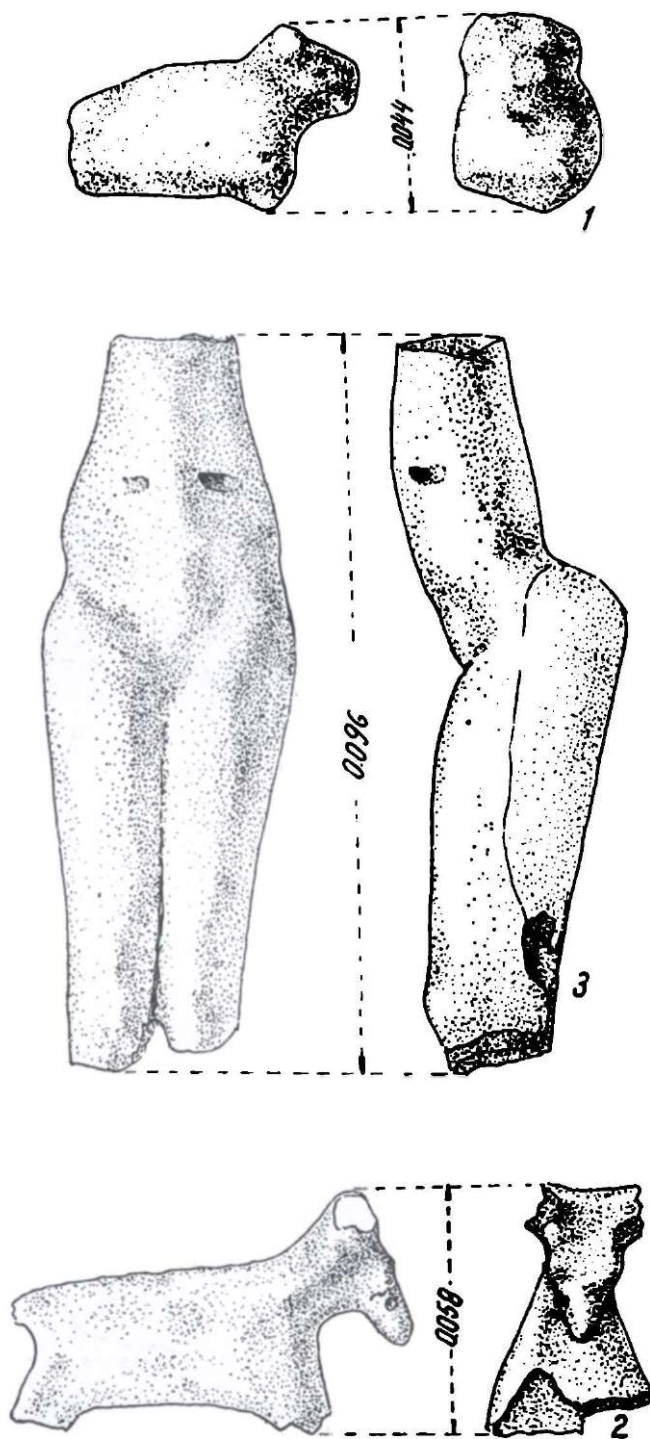

Fig. 6. — 1—3, figurine din locuința nr. 1.

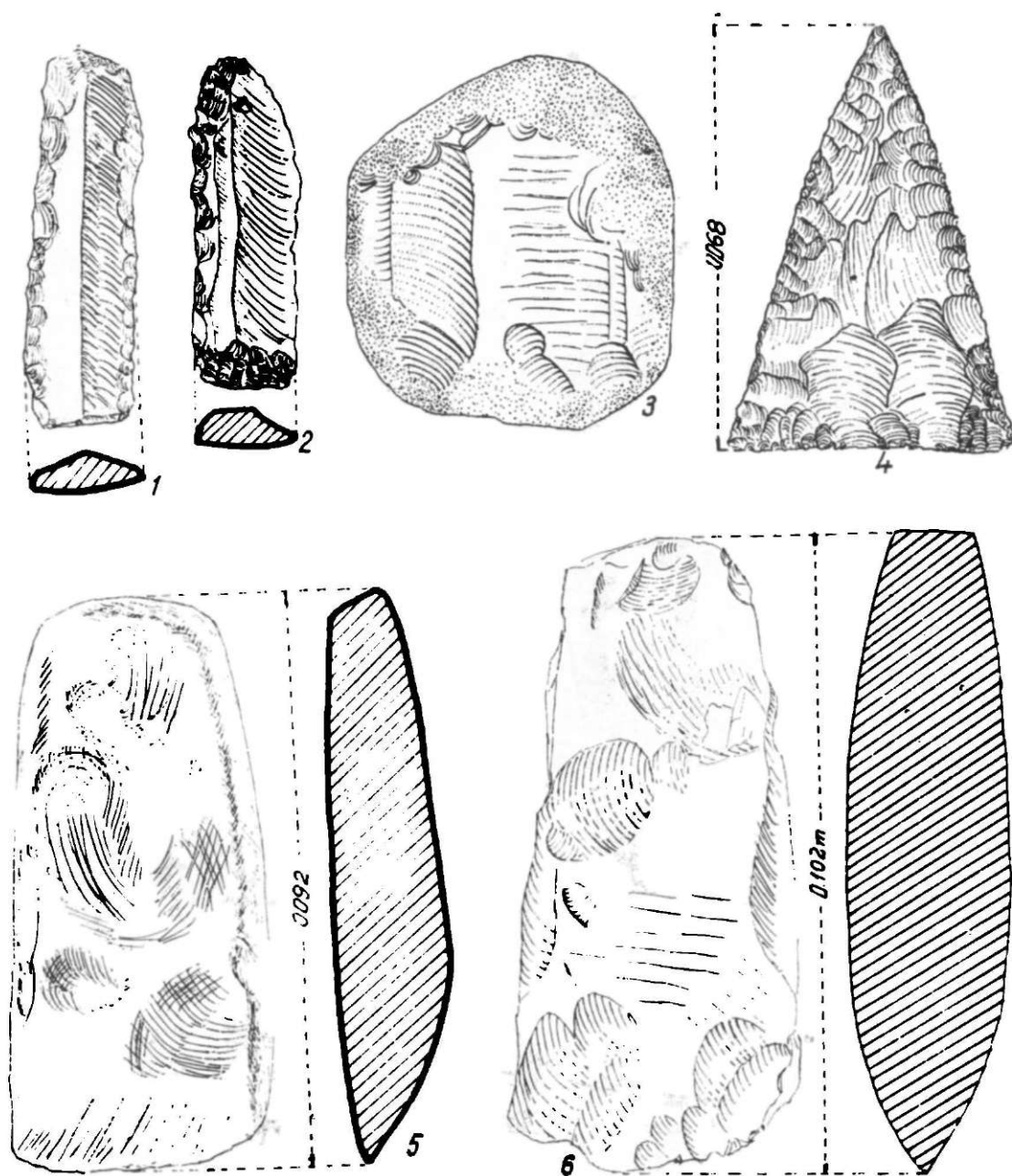

Fig. 7. — 1—6, lame, percutor, virf de săgeată și topoare plate din locuința nr. 1.

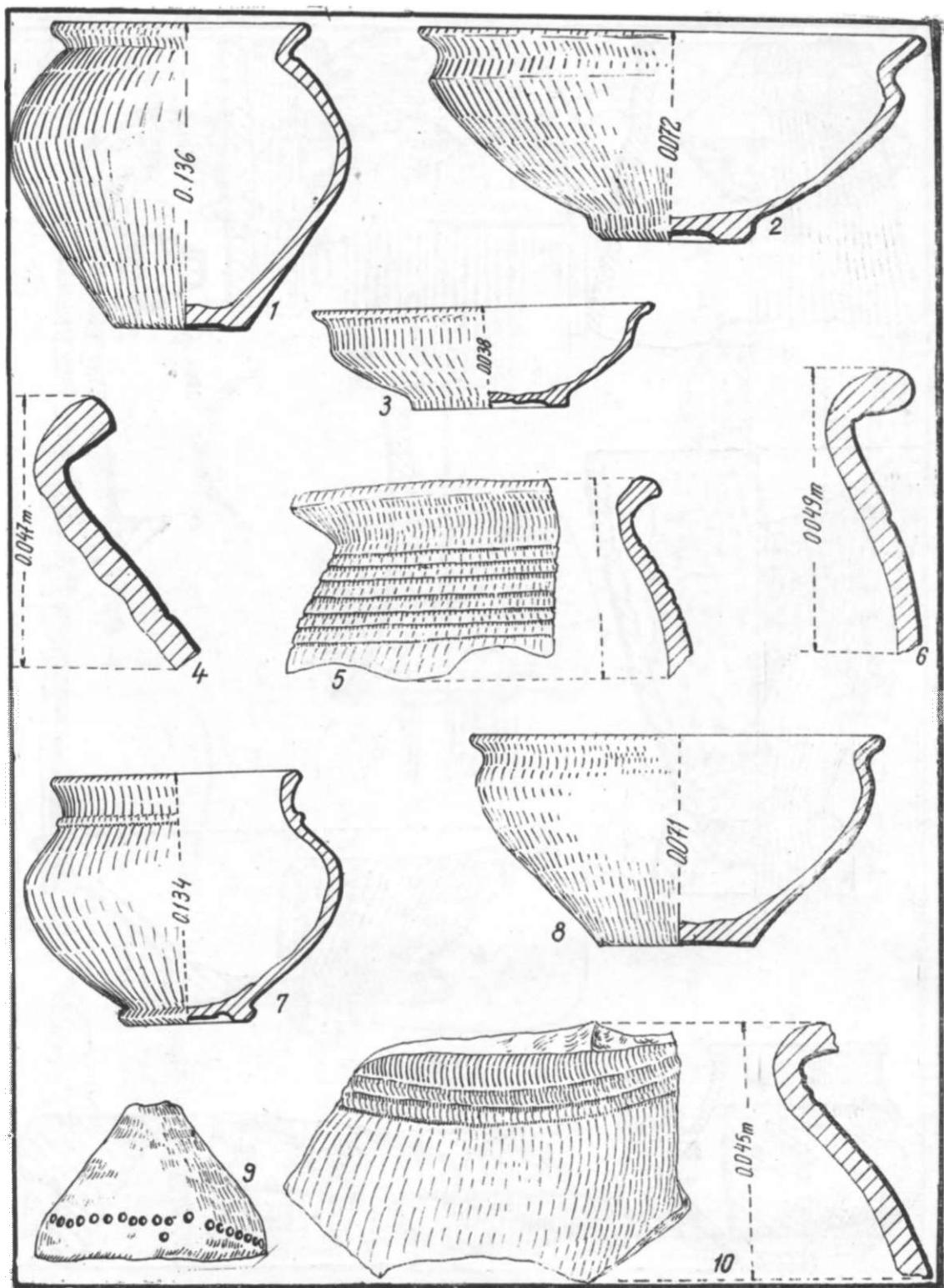

Fig. 8. — 1,4—5, 10, fragmente de vase din pastă zgrunțuroasă (din locuința nr. 5); 2—3, 6—8, fragmente de vase din pastă fină (din aceeași locuință); 9, fusaioală descoperită prin cercetări de suprafață.

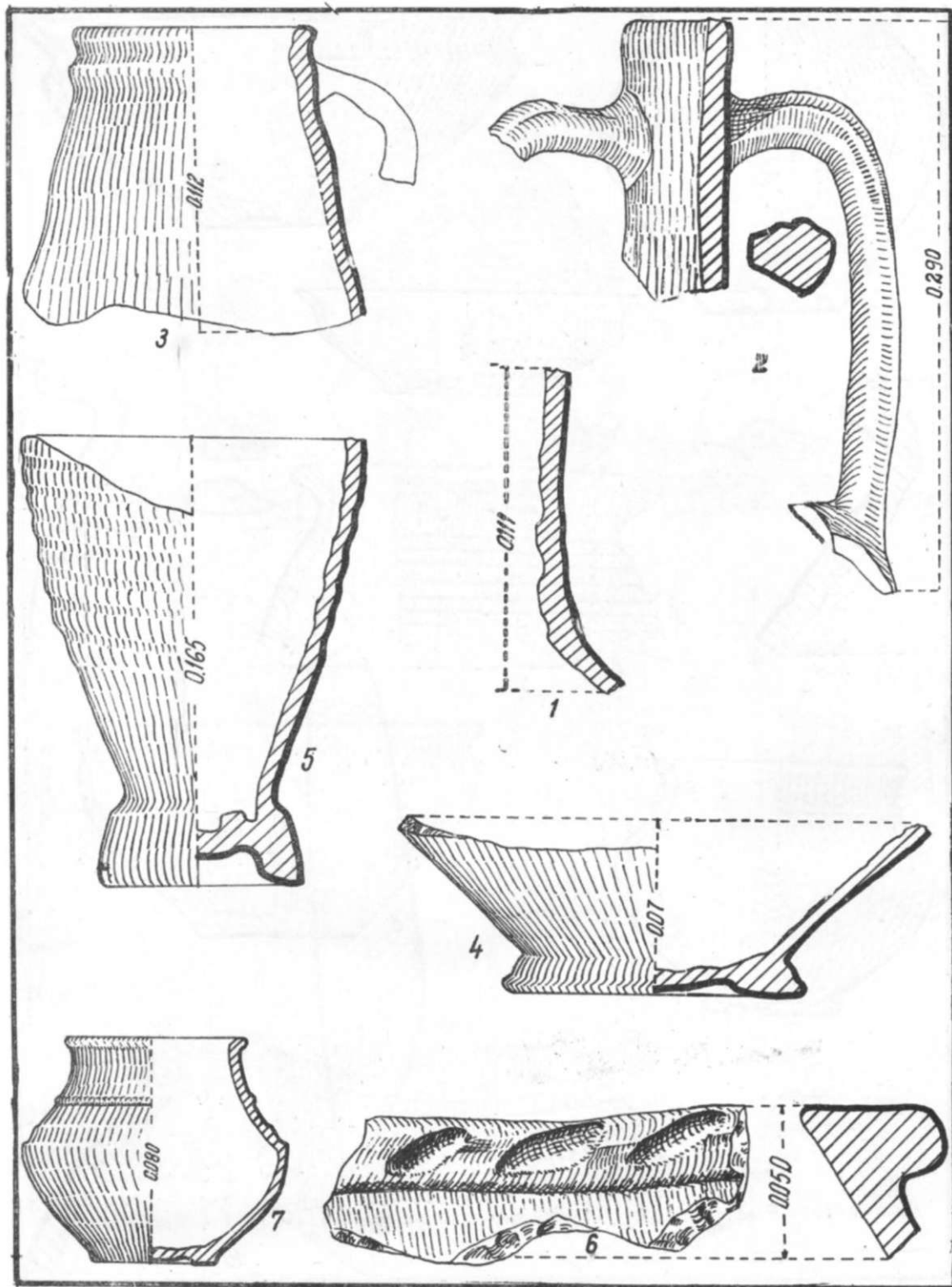

Fig. 9. — Ceramică descoperită în locuința nr. 2 : 1—3, 5, fragmente de amfore rozii ; 4, fragment de vas din pastă fină ; 6, fragment de *dolium*. Locuința nr. 5 : 7, vas din pastă fină.

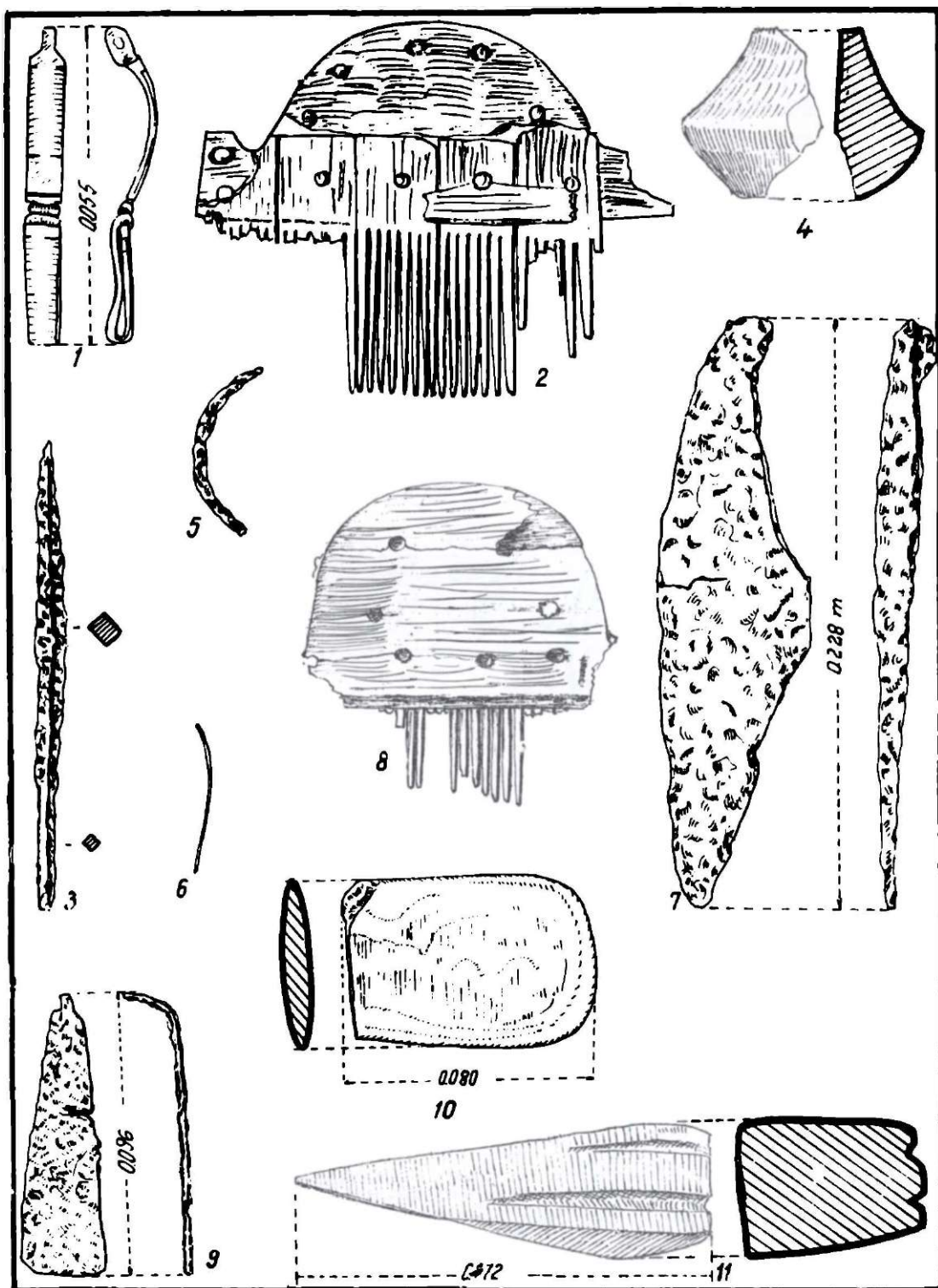

Fig. 10. — Obiecte descoperite în locuința nr. 5 : 1, arc de fibulă din fier ; 3, 6, 9, fragmente de obiecte din fier ; 8, pieptene de os fragmentar ; 11, cutie de gresie. Caseta la : 2, pieptene fragmentar de os. Descoperiri provenind din cercetări de suprafață : 4, fragment de vas miniatură ; 7, fier de plug ; 10, gresie plată cu decor slab adâncit (tipar ?).

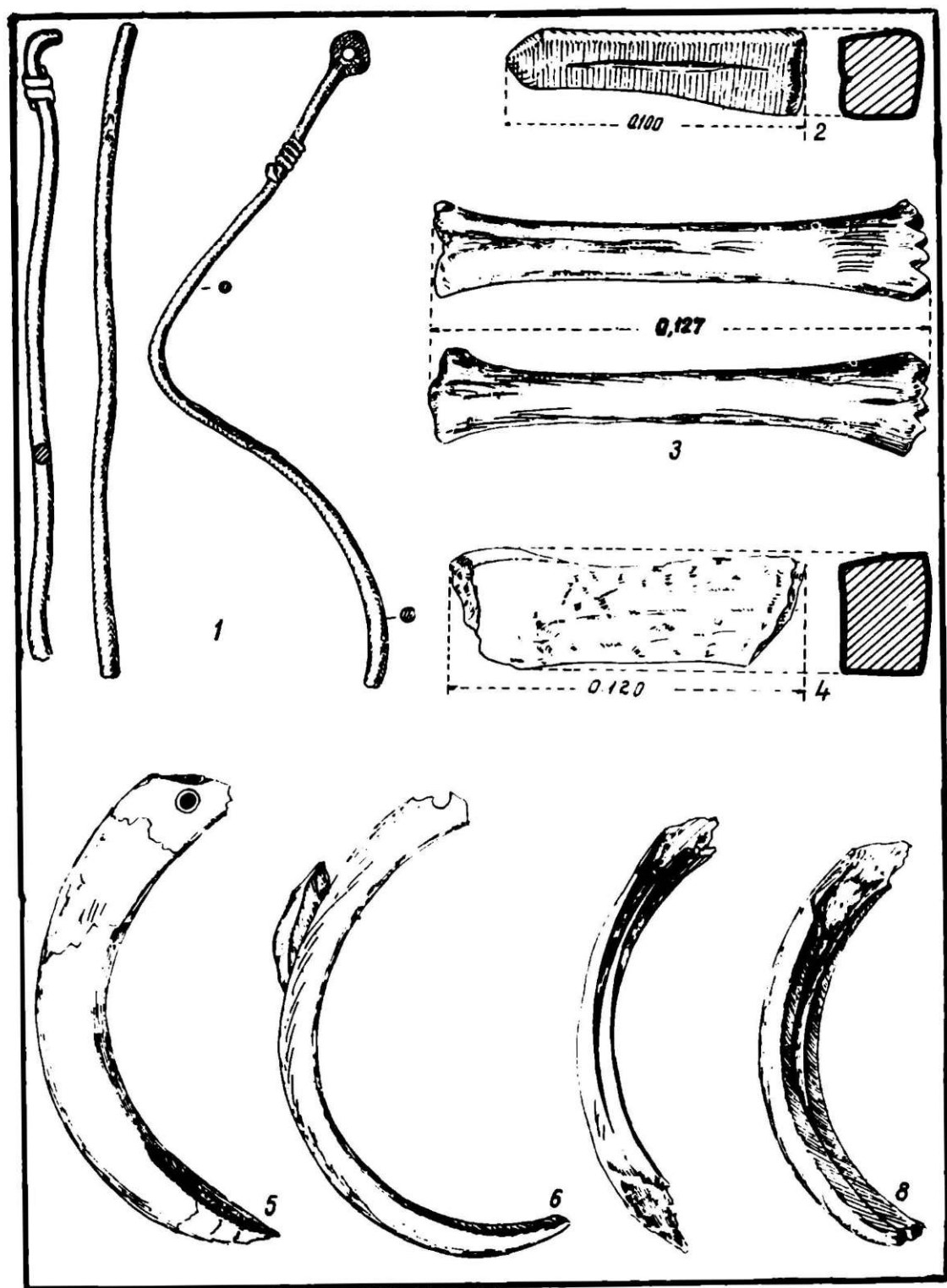

Fig. 11. — Descoperiri provenind din locuința nr. 2 : 1, colier de bronz ; 2, 4, cute de gresie ; 3, os cu capătul crestat ; 5—8, colți de mistreț.

Datorită faptului că întreaga suprafață a platoului, pe care este situată așezarea, este de multă vreme transformată în loc de arătură, suferind lucrutul pământului pînă la o adîncime de 0,40 m, singure locuințele neolitice într-o oarecare măsură ar mai putea justifica o reluare a cercetărilor sistematice pe acest loc; resturile de locuințe ca și materialele arheologice din perioada de început a migrațiilor nu mai prezintă nici un interes în aceste cercetări sistematice, fiind total distruse sau răvășite.

Se poate totuși afirma că între cele 4 morminte din problematica necropolă și așezarea de pe dealul «La Ocoale» și chiar și cea de la «Chițanca» există totuși o legătură în timp.

Cît privește prezența așezării neolitice cucuteniene din faza A—B, aceasta este strîns legată de aria de răspîndire a acestui aspect cultural care își găsește cea mai mare arie de întin-dere pe teritoriul țării noastre, cu deosebire mai ales în stepa depresionară din nord-estul Moldovei (cîmpia Jijiei superioare), unde este atestată pînă în prezent prin numeroase așezări cunoscute⁸, dintre care unele săpate anterior⁹, cu ramificații pînă în regiunile de depresiuni ale subcarpaților¹⁰.

SONDAGE EFFECTUÉ DANS L'ÉTABLISSEMENT DE DRĂGUȘENI «LA OCOALE» DÉP. DE BOTOȘANI (1968)

RÉSUMÉ

Les fouilles archéologiques effectuées sur la colline «La Ocoale» ont eu pour résultat des précisions concernant l'établissement néolithique de la culture Cucuteni, phase A—B. On a recueilli un petit nombre de vases et des fragments céramiques. L'établissement a subi divers dérangements, conséquence des travaux agricoles, qui ont atteint même les plate-formes des habitations.

Dans le niveau supérieur on a pu établir l'existence des restes d'un habitat daté du commencement de l'époque des migrations (IIIe—IVe siècles de n.è.).

L'établissement présente de l'intérêt pour la carte archéologique de la Moldavie et aussi pour la détermination de l'intensité d'habitat de cette région à l'époque néolithique.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Drăgușeni «La Ocoale»: a, esquisse du plan des fouilles effectuées; b, section de la hutte (?) du IVe siècle de n. è. qui a percé la plate-forme de l'habitation néolithique L 1.

Fig. 2. — Plan de la plate-forme de l'habitation néolithique L 1.

Fig. 3. — 1—2, 4—6, 9—10, vases et fragments céramiques appartenant à la phase Cucuteni A—B, découverts dans l'habitation n° 1; 3, bol peint appartenant à l'habitation n° 3; 8, figurine anthropomorphe peinte.

Fig. 4. — 1, 3—4, vases néolithiques avec ou sans peinture, provenant de l'habitation n° 1; 2, vase de l'habitation n° 3.

Fig. 5. — 1, fragment de vase du type Cucuteni C; 2, vase néolithique reconstitué, découvert dans la section 1; 3, boule en terre cuite de l'habitation n° 1; 4, couvercle Cucuteni A—B; 5—6, petite cruche sans peinture et fusairole provenant de l'habitation n° 3; 7—8, fusairoles dans une position stratigraphique incerte.

Fig. 6. — 1—3, figurines appartenant à l'habitation n° 1.

Fig. 7. — 1—6, lames, perçoirs, pointes de flèche et haches plates de l'habitation n° 1.

Fig. 8. — 1, 4—5, 10, fragments de vases d'une pâte granuleuse (de l'habitation n° 5); 2—3, 6—8, fragments de vases en pâte fine (de la même habitation); 9, fusairole découverte pendant les recherches de surface.

Fig. 9. — Céramique découverte dans l'habitation n° 2: 1—3, 5, fragments d'amphores roses; 4, fragment de vase en pâte fine; 6, fragment d'un *dolium*. Habitation n° 5; 7, vase en pâte fine.

Fig. 10. — Objets découverts dans l'habitation n° 5: 1, arc de fibule en fer; 3, 6, 9, fragments d'objets en fer; 8, fragment d'un peigne en os; 11, pierre à aiguiser en grès. Cassette la: 2, fragments d'un peigne en os. Objets découverts pendant les recherches de surface: 4, fragment d'un vase-miniature; 7, fer de charrue; 10, pièce plate en grès à décor creux (moule?).

Fig. 11. — Objets découverts dans l'habitation n° 2: 1, colier en bronze; 2, 4, pierres à aiguiser en grès; 3, os ayant un bout entaillé; 5—8, défenses de sanglier.

⁸ Pentru așezările din faza B cunoscute în cîmpia Jijiei superioare vezi N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, cap. Cîmpia Jijiei, p. 226—269.

⁹ Campaniile de săpături arheologice de la Cucuteni-Băiceni și Corlăteni.

¹⁰ În subcarpați așezarea de la Văleni-Neamț, citată la nota 6, în articolul de față, p. 154.